

Den fredede kristtjørn ved Vibækgård

ARKIVNYT udgives af:
Lokalhistorisk Arkiv for
Dybbøl, Ulkebøl og Sønderborg

Redaktion
Palle Fløe/Solvejg Mathiesen Ravn

Kontakt

Lokalhistorisk Arkiv Sønderborg
Asylvej 1, 6400 Sønderborg
Tlf.: 7443 2710
E-mail:
sonderborgarkiv@gmail.com
www.sdbglokalarkiv.dk
 @sdbg.arkiv

Lokalhistorisk Arkiv Ulkebøl
Sønderborg Kaserne
Gerlachsgade 8
6400 Sønderborg
E-mail: arkiv@ulkeboelarkiv.dk
www.ulkeboelarkiv.dk
 @ulkeboelarkiv

De to lokalhistoriske arkiver
er medlemmer af *Sønderborg
Kommunes Lokalhistoriske
Arkivsamvirke, SKLA*.
www.skla.dk
 @SKLA.sdbg

Åbningstider

Lokalhistorisk Arkiv Sønderborg
Mandag: kl. 09.00 til 12.00
Onsdag: kl. 15.00 til 17.00

Lokalhistorisk Arkiv Ulkebøl
Mandag: kl. 15.30 til 17.00
Tirsdag: kl. 10.00 til 12.00

Den selvejende institution Lokalhistorisk Arkiv for Dybbøl, Ulkebøl og Sønderborg

Formand
Knud Erik Sørensen

Næstformand
Jette Westphal

Kasserer/medlemslister
Knud Kylling Petersen

Sekretær/medarbejderrepræsentant
Conny Grenaa Philippsen

Bestyrelsesmedlem
Erik Husted

Suppleant
Lilly Laursen

Arkivleder Asylvej
Per Thomsen

Arkivleder Ulkebøl
Helene Petersen

Referater

Referater fra generalforsamlinger
kan downloades fra Ulkebøl
Lokalhistorisk Arkivs hjemmeside:
www.ulkeboelarkiv.dk/foreningen/
referater

Ulkebøl Lokalhistorisk Arkiv

Flytte til jul?

På trods af at vi blev lukket ned i forbindelse med lukningen i Ulkebøl-Centret i maj 2020, har vi formået at arbejde videre hjemmefra, men selvfølgelig i mindre omfang. Medarbejderne mødtes flere gange i 2020 for at drøfte, hvad vi kunne lave i ventetiden. På grund af coronaens hærgen har vi foreløbig droppet disse møder, men vi skriver sammen næsten dagligt.

Vi var blevet stillet i udsigt fra Sønderborg Kommune, at vi kunne flytte ind på kasernen i løbet af forholdsvis kort tid, men som det ser ud i øjeblikket bliver det først omkring jul 2021 (eller senere). Dette skyldes, at kommunen har besluttet at renovere bygningerne, inden lokalerne tages i brug. Det er en klog beslutning – så skal ingen flytte flere gange! Kommunen har også stillet nye møbler og arkivreoler til rådighed for os (Tak for det!).

Vi har forhandlet med kommunen om at få stillet et lokale til rådighed, mens der renoveres. På den måde kan vi få adgang til alle vores mange arkivalier. Når vi får dette på plads, kan vi fra vores hjemmearbejdspladser lave langt mere.

Vi har i skrivende stund ikke fået en afklaring på dette, men vi glæder os, til det går i orden.

Hvad vi arbejder med i øjeblikket (trods nedlukning)

Helene Petersen (arkivleder) holder kontakten mellem medarbejderne og svarer på henvendelser.

Helmer Sander-Larsen er i gang med at skrive om Ulkebøldam (fortsættelse af bogen om Kær Halvø). Han forsøger også at finde navne på personer til lang række gymnastikbilleder, vi har liggende.

Finn Nicolaisen er i gang med at samle alt om Vollerup, så vi kan lave en samlet beskrivelse senere.

Jørgen Due Jensen er i gang med at sortere og registrere en del om Ulkebøl Kirke - vi har fået en meget stor aflevering herfra.

Solvejg Mathiesen Ravn følger op på hjemmesiden og Facebook-siden. Desuden er hun et aktivt medlem af IT-/Hjemmesidegruppen og PR-/Grafisk Udvalg i SKLA.

Hans Petersen er vores slægtsforskningseksperter. Han kan svare på alt om dette emne, og de øvrige medlemmer bruger ham meget.

Palle Fløe følger op på og registrerer nye emner på www.arkiv.dk, - desuden svarer han også på henvendelser.

Jette Westphal er desværre sygemeldt for en længere periode. Hun har været i gang med at lave "Byvandring i Ulkebøl" – denne gang omhandlende området omkring Ulkebøl Kirke og kirkegården.

Vi modtager meget gerne henvendelser på vores mailadresse – mange ting kan vi svare på, idet vi har kopier af det, der er digitaliseret (f.eks. alle billeder).

Du kan også se på www.arkiv.dk – her er rigtigt mange oplysninger at finde.

Find os også på Facebook og på vores hjemmeside, som opdateres jævnligt.

Henning Faurby er ikke mere

Den 1. april afgang Henning Faurby ved døden. Henning var et enga-

geret menneske, som tog de opgaver, han påtog sig meget seriøst og med stor omhu. Han skrev og redigerede flere bøger for arkivet og deltog meget aktivt i arkivets øvrige arbejde.

Vi vil huske ham som den gode kammerat, han var, og det gode humør han havde.

Vi vil savne ham!

Vores tanker går til hans hustru Ingrid, børn og børnebørn.

Lokalhistorisk Arkiv Ulkebøl

Arkivforeningen

Arkivforeningens situation

Perioden fra marts 2020 og til nu, april 2021, har stået i coronaens tegn – og det har været en vanskelig periode, både for arkivernes arbejde og for foreningens arrangementer. Jeg vil derfor forsøge at lave en status og se lidt fremad.

De to arkiver har været omfattet af regler og nedlukninger som andre kulturinstitutioner, for eksempel biblioteket. Da der har været to lange nedlukninger, og vi i perioderne ind imellem har kunnet mærke folks almindelige betænkeligheder ved at gå ud, har det været lidt et lidt stille år på arkiverne. Hertil kommer, at vi også har skullet flytte til kasernen i perioden.

Ulkebøl-arkivets dobbelte vanskeligheder kan I læse om andetsteds i dette blad.

Under indtryk af coronaen rykkede Sønderborg Kommune renoveringen meget frem i forhold til de oprindelige planer. Det er vi meget glade for, da det giver nyistandsatte og flotte lokaler og ro, når renoveringen er afsluttet december 2021. Men indtil da vil det være en vanskelig tid for Ulkebøl-arkivet.

Under indtryk af den fremrykkede renoveringsproces har arkivet på Asylvej søgt om og fået lov til at blive på Asylvej 1.

Arkiverne kan forhåbentligt være åbnet for publikum i et eller andet omfang, når dette blad udkommer. Men Ulkebøl-arkivet vil være underlagt renoveringsprocessen på kasernen. Så hold øje med arkivernes hjemmesider og opslag.

Hvad angår arrangementer, har vi været nødt til at aflyse udflugten 8. maj 2021 til Kongeåmuseet og Skibelund Krat på grund af usikkerhed om restriktionernes ophævelse. Det var den samme udflugt, som vi måtte aflyse sidste år.

I 2020 nåede vi lige at gennemføre generalforsamlingen 9. marts, før landet lukkede ned. Vi nåede også lige på begge arkiver at åbne en udstilling om det lokale forløb af afstemning og genforening 1920, inden vi også måtte lukke disse udstillinger.

Så på grund af det lave aktivitetsniveau både på arkiv- og foreningsniveau har vi i bestyrelsen besluttet at *året 2021 skal være kontingentfrit for medlemmerne.*

Samtidigt arbejder vi på en ny indbetalingsform for kontingent (se kassererens notits her i bladet). Den nye indbetalingsforms succes bygger på, at vi har medlemmernes mailadresse.

Det samme gælder udsendelsen af bladet, som også i stigende omfang sker på mail. Porto (og giro) er efterhånden så dyr, at det overstiger udgiften til at producere bladet. Derfor prøver vi at finde andre udsendelsesformer. Men det er vigtigt at sige, at man stadig kan få Arkivnyt på papir ved henvendelse på et af arkiverne.

Og så håber vi at kunne komme i gang i efteråret 2021 og for fuld kraft i nystandsatte og flotte omgivelser i 2022.

Vi starter med den udsatte generalforsamling, som afholdes tirsdag 14. september 2021 (se "Indkaldelse til ordinær generalforsamling" side 9).

Knud Erik Sørensen, formand

Afleveringer

Vores lokalhistoriske arkiver indsamler skriftlige materialer, som har tilknytning til de fire sogne: Dybbøl Sogn, Skt. Marie Sogn, Christians Sogn (Sønderborg) og Ulkebøl Sogn.

Vi samler og gemmer nutiden for fremtiden om

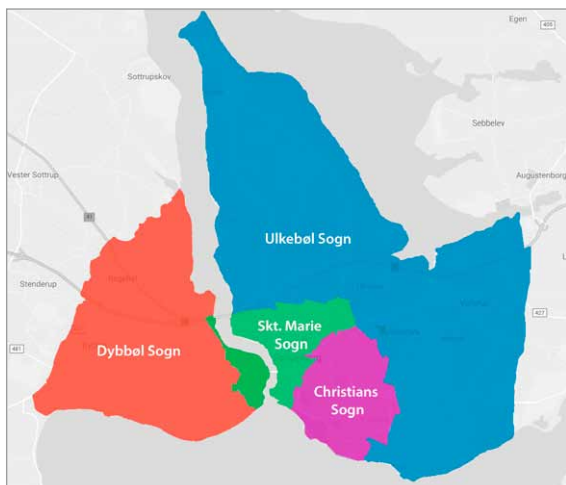
- Personer
- Familier
- Gårde
- Huse
- Foreninger
- Virksomheder

Vi modtager kun arkivalier, som har tilknytning til de nævnte sogne, og vi skal have navne på billeder af personer og adresser på billeder af ejendomme. Vi vil også gerne have årstal på billeder og arkivalier.

Du behøver ikke at aflevere dine billeder og dokumenter – vi kopierer/skanner gerne til arkivbrug.

Hvis du ikke vil af med originale billeder, må du gerne levere en skanning, men det skal være i høj opløsning (vi kan ikke bruge f.eks. affotografering af gamle fotos på mobiltelefon).

Arkiverne modtager ikke genstande – disse kan afleveres til Rønhave Landbrugsmuseum eller til Museum Sønderjylland på Sønderborg Slot.

Arkivernes områder

Nyt fra kassereren

Bestyrelsen har besluttet, at alle medlemmer af foreningen får et kontingentfrit år 2021. Årsagen er, at vi både i 2020 og nu også delvist i 2021 har måttet aflyse en del aktiviteter på grund af corona.

Samtidig er vi i gang med at ændre betalingsformen således, at når du skal betale næste gang, dvs. i starten af 2022, vil du med posten modtage et indbetalingskort fra Nets med et ønske om, at når du betaler, tilmelder du betalingen til din personlige PBS. Det vil fremgå af det tilsendte kort, at betalingen er til Lokalhistorisk Arkiv for Dybbøl, Ulkebøl og Sønderborg.

Købtes af indbetaling		
INDBETALINGSKORT		
Ved betaling gennemført er det uønskede perspektivets årsbeløbsgebyr så er borte for indbetalt beløb, det er indbetalt.		
Betalings-ID og indbetaler XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX XX XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX XX, XXXX XXXXXX XXXX XXXXXXXX X	Kreditnummer og beløbsnotager 86346051 XXXX XXXXXXXX XXXX XXXXXXXXXXXX XXXX XXXXX XXXXXXXXXX	
Tilmeldingsoplysninger PBS nr.: 12345678 Deb.gr.nr.: 0001 KONTRAKTNUMMER 00000000038604 BETALINGSERVICE	Kredittidspunkt og beløbsnotager 86346051 XXXX XXXXXXXX XXXX XXXXXXXXXXXX XXXX XXXXX XXXXXXXXXX	
Indbetalt ved overførsel fra konto	Købning	
17.223 86	06.05.2013	17.223 86
Tilmeldingsoplysninger PBS nr.: 12345678 Deb.gr.nr.: 0001 KONTRAKTNUMMER 00000000038604 Efterfølgende: 06.05.2013		
+71< 234567812345678+86346051<		

Eksempel på indbetalingskort, beløb og numre er tilfældige

Her vil dit personlige PBS-nummer stå, som du bedes indtaste ved første betaling

Det vigtige ved at indtaste dit PBS-nummer er, at din betaling så vil foregå automatisk i de kommende år. Derved vil du også kunne spare et gebyr, som vi i kommende år vil pålægge de medlemmer, som ikke betaler automatisk, og Nets derfor er nødsaget til at udsende pr. post.

Giv os din mailadresse

Det er vigtigt, at vi får oplyst din mailadresse. Vi har p.t. mailadresser for ca. halvdelen af vore medlemmer, og har du endnu ikke opgivet din mail til os, opfordres du venligst til at gøre det. Det vil hjælpe os meget i de kommende år. Derved vil du også hurtigere få tilsendt bladet.

Du kan oplyse din mailadresse til kassereren: knudkp@live.dk

Knud Kylling Petersen, kasserer

Indkaldelse til ordinær generalforsamling

Tirsdag 14. september 2021 kl. 19.00

i Menighedshuset, Østergade, Sønderborg

Dagsorden i henhold til vedtægterne:

- 1) Valg af dirigent
- 2) Valg af tre stemmetællere
- 3) Formandens beretning for det forløbne år
- 4) Kassereren fremlægger det reviderede regnskab til godkendelse
- 5) Forelæggelse af budget for det kommende år
- 6) Fastsættelse af kontingent for næstkommende kalenderår (2022)
- 7) Behandling af indkomne forslag (skal være formanden i hænde senest 14 dage før generalforsamlingen)
- 8) Valg af bestyrelsesmedlemmer i henhold til vedtægternes §4:
 - a) Valg af to bestyrelsesmedlemmer – begge pladser er vakante
 - b) Valg af suppleant – nuværende Lilly Laursen
 - c) Valg af to revisorer – nuværende Jens Nielsen og Svend Erik Tychsen
 - d) Valg af revisorsuppleant – nuværende Hans Jørgensen
- 9) Eventuelt

Efter generalforsamlingen er der kaffebord (tilmelding nødvendig) efterfulgt af foredrag:

Morten Andersen: Den økonomiske side af Genforeningen

Foredraget vil handle om fødevareforsyningen og ernærings-situationen, valutaspørgsmålet og kronemøntens indførelse i perioden omkring Genforeningen 1920.

Tilmelding til et af arkiverne senest **6. september 2021**.

Hold øje med arkivernes hjemmesider, hvor arkivernes nye telefonnumre vil blive offentliggjort efter flytningen, se side 2.

Indtil da kan man tilmelde sig på sonderborgarkiv@gmail.com, eller tlf. 7443 2710.

Venlig hilsen

Bestyrelsen/Lokalhistorisk Arkiv for Dybbøl, Ulkebøl og Sønderborg

Kristtjørnen ved Vibækgård

Taksationskommissionen, Naturklagenævnet, Overfredningsnævnet, Fredningsnævnet godkendte 3. december 1943 den dengang ca. 12 meter høje kristtjørn til fredning.

Denne kristtjørn menes at være en af de største i det nordlige Europa. Den er i dag ca. 17 meter høj.

Original Udskrift af dommen i 1943

Af Forhandlingsprotokollen for Fredningsnævnet for Sønderborg Amtsraadsreds.

Aar 1943, den 3. December Formiddag Kl. 1.30 holdt Fredningsnævnet for Sønderborg Amtsraadsreds Møde paa "Vibækgård" i Ulkebøl Sogn.

Nævnet bestod af Formanden Dommer N. Levinsen, Aabenraa, Sønderborg Amts Repræsentant, Gaardejer Jørgen Skov af Himmark og Ulkebøl Sogns Repræsentant Forpagter Jørgen Lorentzen af Rønhave.

Der foretoges:

Sag angaaende Fredning af Kristtorne i det sydøstlige Hjørne af Skoven "Mosen" i Ulkebøl Sogn.

Fredningsnævnet afsagde derefter paalydende.

Kendelse:

I Skrivelse af 9. Juli 1943 har Naturfredningsraadet anmodet om Fredning af Kristtjørnen i det sydøstlige Hjørne af Skoven "Mosen" i Ulkebøl Sogn. Kristtjørnen bestaar af to Træer, hvoraf det ene er grenet fra Grunden. Højden er ca. 12 m. Træerne er hanlige.

Arealet, hvorpaa Kristtjørnen staar, har Parcel Nr. 106 Kortblad 2 Ulkebøl og henhører under Gaarden "Vibækgård" Art. 3 Ulkebøl Ejerlav

og Sogn, indført i Tingbogen for Ulkebøl Bind I, Blad 3, tilhørende Gaardejer Bertel Wilhelmsen og Hustru Mathilde Wilhelmsen, født Karstensen.

Ejerne har paastaaet sig tillagt en passende Erstatning i Anledning af Fredningen, som de ikke modsætter sig. De har indviliget i, at Almenheden har Adgang til at bese Kristtornen.

Der er ikke af de andre i Ejendommen berettigede, der har været indvarslet til Møde i Sagen, fremsat Indsigelse mod Fredningen eller Krav paa Erstatning.

Da det af naturvidenskabelige Hensyn skønnes at være af væsentlig Interesse at frede den ommeldte Kristtorn bestemmes Den paa Ejendommen, der er indført 1 Tingbogen for Ulkebøl Bind I, Blad 3, Art., Ulkebøl Ejerlav og Sogn, Parcel 106 Kortblad 2, staaende Kristtorn, bestaaende af to Træer, hvoraf det ene er grenet fra Grunden, bør fredes, saaledes at Træerne ingensinde maa fældes, topskæres, undergraves eller paa anden maade udsættes direkte eller indirekte for en Behandling, kan føre til deres Ødelæggelse eller Føringelse. Plantning indenfor en Afstand af 5 – fem – Meter fra Træerne er forbudt.

Almenheden skal være berettiget til at bese Kristtornen og tillægges Adgangsvej gennem "Vibækgaard" og videre ad Markvejen derfra til Skoven.

Der tillægges Ejerne en Erstatning af 100 Kr.

Paataleretten tilkommer Fredningsnævnet for Sønderborg Amtsraadsreds.

Underskrevet af:

N. Levinsen

J. Lorentzen

Jørgen Skov

Kulhandel Aktieselskab Sønderborg

JydskeVestkysten og Ugeavisen Sønderborg har på det sidste bragt flere artikler om nye byggerier på havneområdet neden for Kasernen og længere ud langs Allsund. Artiklerne og billederne viser et havneområde med et helt nyt udtryk og en helt anden brug af området end tidligere. Da var havneområdet en erhvervshavn og et industriområde.

På Lokalhistorisk Arkiv på Asylvej har vi bevaret og arkiveret meget materiale om havneområdets brug og dets virksomheder. Det gælder blandt andet de i artiklen brugte billeder.

En af de virksomheder, der satte præg på havneområdet og bybilledet, var Kulhandel Aktieselskab med de karakteristiske siloer/olietanke.

*Kulhandel Aktieselskab
i 1960'erne
(ud fra bilmodellerne)*

Virksomheden var grundlagt omkring 1900 og havde fra 1903 et kullager lidt sydligere i havneområdet med adressen Nørrebro 1.

I 1926 flyttede den længere nord på i havnen på adressen Nørre Havnegade 92 og i takt med udvidelserne opbyggede den ret hurtigt en større vognpark. Billedet på næste side er sandsynligvis fra 1930'erne og viser lastbiler med en ikke så stor lasteevne. Billedet hænger på væggen i læsesalen på arkivet på Asylvej og er tit genstand for stor interesse fra besøgende.

*Kulhandel Aktieselskabs
vognpark i 1930'erne*

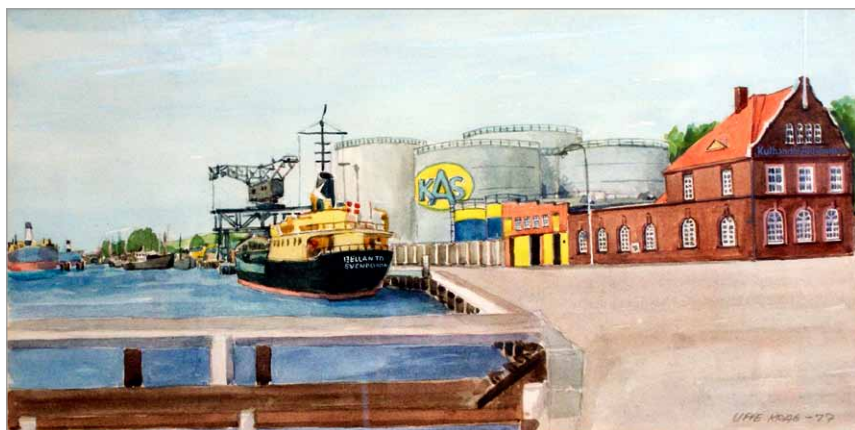
I starten handlede man med fast brændsel, kul og koks. De store mængder krævede et stort område og – som det ses på billedet – egen kran til losning af skibene og læsning af lastbiler og togvogne. Nogle af togvognene kørte ad den smalsporede jernbane langs sydhavnen og stranden ud til gasværket på Skovvej.

*Kulhandel Aktieselskab
set op imod kasernen,
formentlig midt i
1900-tallet*

Senere overtog det flydende brændsel med indførelsen af oliefyrr og fjernvarme den største del af omsætningen. Denne olie blev bragt til byen af større og større tankskibe fra 1960'erne.

Billedet på næste side, en akvarel malet af Uffe Krag i 1977, giver et godt indtryk af placeringen og omfanget af virksomheden. Og samtidigt har kunstneren også fået med, at havnen er en arbejdende havn, her med losningen af M/S Bellanto, Svendborg.

Kulhandel Aktieselskab efter akvarel af Uffe Krag, 1977

En forklaring på flytningen af virksomheden i 1926 giver Trap Danmark, femte udgave (1967), bind x,3: Åbenrå-Sønderborg amter. Her hedder det nemlig s. 1113f. om Sønderborg havn:

Havnens omdannelse til mere moderne havn er først sket i dette (det 20.) århundredes begyndelse. Til da fandtes dels 120 m plankebolværk ved slotskajen, dels 10-12 stikbroer mellem Sønderbro og Nørrebro. En afgørende ændring indtrådte med oprettelsen af en tysk marinestation 1905-08, idet der dels anbragtes en lang række 16-pæles duc d'alber, dels anlagdes fast kaj neden for kasernen – denne sikredes 1912 ved jernbetonspunsvægge.

En ny udbygning foretoges 1922-26 ved anlæg af 710m kaj, deraf 550m betonkaj i nordhavnen med en vanddybde fra 5-7,5m og 40m betonkaj på Sundevedsiden. Også siden er havnen udvidet og moderniseret, især med nye træbroer, så den nu råder over i alt 1000m kaj, deraf 600m betonkaj og 400 træbroer. Havnen er forsynet med en ældre, fast kran og en skinnekran i nordhavnen, samt en moderne mobilkran, ligesom der er en fast kran ved kullageret.

Trap Danmark er en beskrivelse af hele Danmark, med oplysninger fra både lokale og eksperter om geografiske, historiske og samfundsmæssige forhold og er på den måde en guldgrube af oplysninger.

I øjeblikket er en ny udgave af Trap Danmark, en sjette udgave, under udgivelse. I bind 17 behandles Tønder, Aabenraa og Sønderborg.

Sønderborg havn omtales tre steder i omtalen af Sønderborg Kommune. To gange omtales byggeriet på nordhavnen efter Frank Gehrys plan og til sidst hedder det: "På nordhavnenes østside er erhvervshavnens oplagsplads indskrænket, og langs kajen ligger nu byens Multikulturhus med bibliotek og det 19-etagers og 70 m høje Hotel Alsik i Nørre Havnegade."

Nørre Havnegade 92 er området fra videnshuset og et stykke ud mod tekstilvirksomheden Soya Concept, hvor der er planlagt forskelligt boligbyggeri.

Knud Eriksen var i mange år direktør for familiefirmaet Kulhandel Aktieselskab, som faderen oprettede i 1908.

Familien Eriksen ejede også Bosagergård (øverst i billedet), hvor Knud Eriksen var født. Gården blev overtaget af Sønderborg by i forbindelse med den store udstykning på Bosager.

Knud Eriksen var i mange år norsk konsul i Sønderborg og aktiv som sådan indtil midt i 1990'erne.

Knud Erik Sørensen

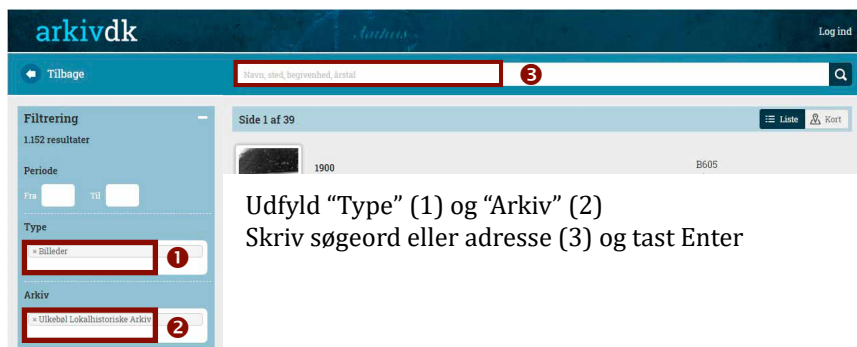
Find det på www.arkiv.dk

Arkiv.dk er en fælles database for næsten alle arkiver i Danmark. Her kan du finde tusinder af billeder og alverdens oplysninger, som er lagt ind af arkiverne.

Nedenstående vejledning gælder Ulkebøl. Andre arkiver kan have valgt at gøre det anderledes, men dette skulle give en idé om, hvad du kan finde – prøv dig frem, du kan ikke ødelægge noget!

Klik på “Udvidet søgning” på første side

Eksempel: Søgt
“Nørreremark 20”

Så får du nogle
resultater, du
kan åbne ved at
klikke på dem.

Du kan nu vælge
at se en serie
billeder ved at
klikke i nederste
højre hjørne på
billedet.

I dette tilfælde kan du også vælge at følge det blå link i det højre felt (læs teksten under “Bemærkning”, inden du går videre).